

Geliefde Duitse zalm nog steeds in Nederlandse netten

Achtergrond - 22 september 2022 - Auteur: Lynn Stroo

Ooit was de Rijn rijk aan zalm, maar daar is nauwelijks iets van over. De zalm en andere trekvisseren die van de rivier naar zee zwemmen en weer terug, zijn in nood. Een belangrijk obstakel tijdens hun reis is de Haringvlietdam in Nederland. Daar komt binnenkort een visserijvrijzone om trekvisseren te beschermen, vooral door druk vanuit Duitsland.

Een delegatie van vierentwintig internationale natuurbeschermings- en sportvisserij-organisaties onder leiding van Duitsland stond in 2019 in de Tweede Kamer met een petitie. Ze wilden de Nederlandse regering erop wijzen dat de commerciële visserij rondom de Haringvlietdam in Zuid-Holland het leven van 'Wanderfische' (trekvisseren) dwarsboomt. "De Rijn was ooit de rivier van de zalm, er zwommen er miljoenen. Nu is daar niets meer van over", vertelt Olaf Lindner aan de telefoon. Hij is van de Deutsche Angelfischerverband (DAV), de Duitse vereniging van hengelvissers die destijds het initiatief nam voor de internationale petitie. "We hebben deze rijkdom van de natuur bijna volledig verloren, en dat terwijl de waterkwaliteit in de Rijn juist afgelopen decennia is verbeterd." Alle zalmen terughalen in de Rijn zal volgens Lindner niet gaan, maar de huidige situatie kan wel worden verbeterd, vindt hij.

Kweekprogramma's

Met name in Duitsland worden al jaren miljoenen jonge zalmen en andere trekvisseren gekweekt en uitgezet in de Rijn en zijn riviertakken, in de hoop de populatie op te schroeven. De zalmen zwemmen vervolgens de Rijn af, die in Nederland overgaat in de Waal. Die mondt samen met andere grote rivieren uit in het Haringvliet: ooit een zeearm van de Noordzee, maar sinds 1970 afgesloten door de Haringvlietdam. Zalmen zwemmen daarna naar Groenland, tot het tijd is om te paaien op hun geboortegronden. Sinds begin 2019 gaan de sluizen van de dam bij vloed op een kier, zodat trekvisseren met het zoute water mee het Haringvliet op kunnen zwemmen.

Ondanks alle inspanningen en kweekprogramma's worden er in de praktijk weinig successen geboekt, vertelt Lindner. Naar schatting weten slechts een paar honderd zalmen de Rijn jaarlijks weer te bereiken. Een van de heikele punten is de visserij die rondom de Haringvlietdam plaatsvindt. Lindner: "Dat is een

belangrijk gebied voor trekvissen. Hier wisselen ze van zout en zoet water, van hoog en laag zuurstofgehalte. De vissen moeten er acclimatiseren. Dat kost tijd en daarvoor hebben ze rust nodig.” De visserij met verschillende vissersboten verstoort dit proces, stelt Lindner. “We kunnen ons in Duitsland inspannen voor zalmherstelprogramma’s, maar dat heeft weinig zin als de vissen daar geen rust hebben of worden weggevisst.”

'Op zalm vissen is verboden, maar onbedoeld belanden dit soort trekvissen wel in de netten'

De druk vanuit Duitsland heeft effect gehad. Eind 2023 komt er een visserijvrije zone van 1500 meter aan beide zijden van de Haringvlietdam, voor zowel beroeps- als sportvissers. In juli 2020 kondigde de toenmalige minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Carola Schouten (ChristenUnie) het plan al aan, maar eerst wilde zij laten onderzoeken hoeveel trekvissen er daadwerkelijk gevangen worden rondom de sluizen.

Onderzoek

“In dit gebied zijn zo’n 10 tot 15 kleinschalige vissers actief”, vertelt Jacco van Rijssel, kwantitatief ecooloog bij Wageningen Marine Research. “Zij vissen vooral op Aal, Wolhandkrab, garnalen, (uitgespoelde) snoekbaars en zeebaars.” Op zalm vissen is vanwege zijn beschermde status verboden, maar onbedoeld belanden dit soort trekvissen wel in de netten, vertelt Van Rijssel, die in opdracht van het ministerie in 2021 onderzocht hoeveel en welke trekvissen worden bijgevangen. Hij concludeerde dat de aantallen gevangen trekvissen niet gigantisch zijn, helemaal wanneer dit wordt afgezet tegen de miljoenen zalmpjes die in Duitsland worden uitgezet. Aan de andere kant kan het bijvangen van volwassen zalmen wel degelijk effect hebben op het zalmbestand. “Als je nagaat dat er jaarlijks tussen de 500 en 1000 zalmen terugkeren van zee, dan kunnen bijvoorbeeld 100 zalmen als bijvangst al veel zijn, zeker als daarvan maar een deel overleeft nadat ze in het water worden teruggegooid. Als dit jaar op jaar gebeurt, heeft dat wel een impact op de populatie.” *tekst gaat verder onder de foto*

Van Rijssel, die ook met Duitse onderzoekers samenwerkt door gegevens over trekvissen uit te wisselen, snapt heel goed dat de Duitse natuurorganisaties een visserijverbod willen rondom de Haringvlietdam. “Maar”, zegt hij, “Een visverbod gaat er niet voor zorgen dat een populatie terugkomt die zichzelf in stand kan houden.” De ecooloog stelt dat het een combinatie is van diverse menselijke factoren waardoor de trekvissen het moeilijk hebben. “De belangrijkste zijn natuurlijk de barrières. Vanaf het Haringvliet in de Waal en de Rijn kunnen de trekvissen vrij doorzwemmen tot in Duitsland, maar daar komen ze op hun route ook weer andere dammen, sluisen en waterkrachtcentrales tegen. Ieder obstakel zorgt voor zoekgedrag bij vissen: ‘hoe kan ik er het beste doorheen?’ Visetende vogels en roofvissen kennen de plekken waar veel vissen zich ophouden, dat zijn snackbars voor bijvoorbeeld aalscholvers en meervallen.” Volgens Van Rijssel worden ondanks passages als vistrappen bij turbines ook nog veel vissen verhakseld. “Het is per vissoort verschillend of ze het redden via een omweg. Daar valt nog veel winst te behalen.”

De vraag waarom zalmen en andere trekvissen niet allemaal terugkomen in de rivieren, vraagt nog om veel onderzoek, stelt Van Rijssel. Wageningen Marine Research blijft totdat het visverbod ingaat monitoren hoeveel trekvissen er als bijvangst op de vissersboten belanden. “Er start deze herfst ook een aanvullend onderzoek naar het gedrag van zalmen en andere trekvissen zoals zeeforellen bij de Haringvlietdam. Dat doen we onder andere met zenders.” De onderzoekers kunnen die gegevens koppelen aan wanneer er ‘gekierd’ wordt, oftewel; wanneer de sluisen een stukje opengaan. Dat kieren is volgens Van Rijssel een maatregel

die sommige trekvissen echt helpt. “De zalm is een sterke zwemmer, die vindt zijn weg wel door de sluizen.”

Vertraging

Dat het visserijverbod rondom de Haringvlietdam niet sneller werd ingevoerd, komt mede omdat het ministerie een wet wil maken die het vissen verbiedt bij alle ongeveer duizend vismigratievoorzieningen in Nederland. Daartegen hebben de Nederlandse sportvissers bezwaar gemaakt. Het verbod zou betekenen dat sportvissers niet meer terecht kunnen bij populaire vislocaties zoals bruggen of viaducten, zegt David Vertegaal van Sportvisserij Nederland, een branchevereniging die al jaren bij het ministerie aandringt op een visserijverbod bij de Haringvlietdam.

'Naar schatting weten slechts een paar honderd zalmen de Rijn jaarlijks weer te bereiken'

Dat klinkt tegenstrijdig, en Vertegaal legt uit hoe dat zit: “Hengelsporters worden gedreven door de droom dat de iconische vissoorten, zoals de zalm, weer terugkomen in onze rivieren. Het doel is niet per se om ze te vangen. Wij willen herstel van het ecosysteem.” Vertegaal is daarom blij dat Duitse organisaties op initiatief van de Deutsche Angelfischerverband in 2019 gericht op de deur van het Nederlandse ministerie hebben gebonkt. “Dat heeft echt geholpen”. Minder blij waren ze met het generieke visverbod, dat ook voor de nodige vertraging zorgt. Sportvissers hebben inmiddels toestemming van het ministerie gekregen om apart met de waterunies af te spreken waar ze in de toekomst wel mogen vissen.

De Duitse bioloog Jörg Schneider, die promoveerde op onderzoek naar de zalm en verbonden is aan Büro für fisch- und gewässerökologische Studien in Frankfurt, laat desgevraagd weten dat het visserijverbod bij de Haringvlietdam te laat komt. “Netvisserij is een gevaar voor trekvissen in dat gebied”, stelt hij, “en die vissen staan momenteel enorm onder druk”. Hij pleit daarom voor meer maatregelen, zoals het aanleggen van een brakwaterzone in de vorm van een ‘zoutspoor’. Op die manier kunnen de vissen de doorgang in de sluizen beter vinden en wordt hun verblijfsduur in het Haringvliet korter, aldus Schneider. De sterfte door snackende aalscholvers zou dan kunnen afnemen.

Voor nu is de hoop gevestigd op het visserijverbod rondom de Haringvlietdam. De jaren na 2023 moeten uitwijzen of de zalm inderdaad in groteren getale terugkeert naar zijn geboortegronden in de Rijn.

In de video van Rijkswaterstaat is te zien hoe het 'kieren' van de Haringvlietssluisen in zijn werk gaat:

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/51496/geliefde-duitse-zalm-nog-steeds-in-nederlandse-netten>